

בבא בתרא ה

שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

1. רש"ש ד"ה יכנסו

ע"ש

2. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף ח/א

(מד) דף ח'. רבי פתח אוצרות, אמר ע"ה אל יכנסו, וקשה דהא גם ע"ה מצווין להחיותו ולכאורה י"ל דמיירי שלא היה סיפוק לכל וע"כ ת"ת קודם לע"ה להחיותו כמבואר שלהי הוריות, אבל קשה דקאמר רבי לטעמיה דאמר אין פורעניות בא לעולם אלא בשביל ע"ה, ומשמע דהיה בידו לפרנס לכל ומ"מ לא רצה לפרנסו, והוא תימה דאטו משום דע"ה הוא אינן מצווין להחיותו:

3. מהרש"א על בבא בתרא דף ח/א

אבל ע"ה לא יכנסו כו'. אף שאפילו עניי גוים מפרנסים עם עניי ישראל הכא בשני רעבון שהיה כל העולם שרוי בצער ואמרינן פרק קמא דתענית שיש לאדם לצער עצמו עם הצבור וכל המרעב עצמו כו' ואסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון ולפי שע"ה אינן עושין כן שאוכלין כדי שבען ואין מצערין בצער עולם כמו שעושין הת"ח שאין אוכלין כדי שבען כדאמרינן שם לכך לא רצה ליתן להם כדי להרעיבן ולצערן ג"כ

4. שו"ע יורה דעה - סימן רנא

(י) מי שבא ואמר: האכילוני, אין בודקין אחריו אם הוא רמאי, אלא מאכילין אותו מיד...

(יא) רבי שהיה מצטער שנתן פתו לעם הארץ, משום דהיו שני בצורת ומה שהיה אוכל עם הארץ יחסר לתלמיד חכם, הא לאו הכי חייב להחיותו. אם בא לפנינו מת ברעב, חייב להחיותו אע"פ שהוא ספק אם יחסר לתלמיד חכם אחר כך:

5. ספר בניהו בן יהודע על בבא בתרא דף ח/א

שם אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ. קשא והלא בתחלה הסכים שלא לפרנסו, בשביל שהוא עם הארץ, ואחר שאמר לו פרנסני ככלב וכו' הסכים לפרנסו, ופרנסו, ולמה אחר שפרנסו ויצא חזר בו ואמר אוי, ומעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר. ונ"ל לא נתחרט על אשר פרנסו, אלא נתחרט על אשר נתן לו הפת והלך לו, כי אמר כיון שהוא עם הארץ, ודאי יאכל בלא נטילת ידים, ובלא ברכה, והיה צריך שלא אתן לו הפת וילך, אלא יאכילהו הפת בביתו, כדי שיטול ידיו ויברך בפניו, ולזה אמר אוי שנתתי פתי לעם הארץ, נתתי דייקא, כלומר נתתי לו, ולא האכלתיו בביתי את הפת, אלא נתתיו לו, ועל ידי כך הוליכו עמו לביתו. אי נמי אמר אוי שנתתי פתי, ולא נתתי לו מאכל אחר, או מעות, כי בפת איכא תרי איסורי, שיאכל בלא נטילת ידים ובלא ברכת המזון: [עו"ע בסוכת דוד עמ' רי: לאחר שראה שת"ח יכול למות אם לא יתן לע"ה, אז בטל גזירתו, ונמצא דיש לו הזכות של נתינה לת"ח אפילו כשנותן לע"ה]

6. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף ח/א

(מה) שם. הנודר מיושבי העיר כל ששהא ל' יום, וכן לענין עיר הנדחת. ושיעור זה נמצא לענין מזוזה בשוכר בית. עד ל' יום פטור ממזוזה, ושם חקרו האחרונים בשוכר בית ליתר מל' יום אם חייב לאלתר במזוזה או שלא יתחייב רק לאחר ל', ובנמו"י כאן כתב, מדאמר סתמא דבפחות מותר ולא חלק בין אם ירד להשתקע או לגור ש"מ שאין תלוי בכונתו אלא אם גר שם, ולפי"ז נראה דכן הוא גם לענין מזוזה דאינו תלוי בכונתו להשתקע אלא אם דר שם ל' יום, אבל במרדכי כתב בשם ספר החכמה דהבא להשתקע הוי כקונה בית דירה וכו' שהקנין מוכיח שדעתו להשתקע, ולפי"ז אפשר דגם לענין ל' יום תלוי בדעתו, שאם בדעתו לשהות בעיר ל' יום הוא מיד מיושבי העיר, וה"ה למזוזה, [ויש לחלק]:

7. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף ח/א

(מח) שם תוד"ה אכפיא לרב נתן וכו' דבצדקה כופין משום דאית ביה לאו, ומ"מ העוסק במצוה פטור מלמיתב רפתא לעניא, דהלאו בא מכח חיוב המצוה וכיון דפטור מהמצוה ממילא ליכא לאו [כעין מש"כ רמב"ן וריטב"א - קדושין ל"י - לענין מ"ע שהזמ"ג בנשים עיי"ש] אלא דהתיינה אם נפרש דבשעה שעוסק במצוה הוא פטור ממצוה ואם יקיים המצוה ואחרת לא יצא וצריך אח"כ לחזור ולקיימה כמו באוכל מצה בשעה שהיה שוטה ואח"כ נשתפה, אבל אם נאמר דעוסק במצוה אינו פטור ממש אלא שהוא כמו אנוס מלקיים האחרת ואם עמד וקיימה יוצא באחרת א"כ מצות צדקה רמיא עליה ואיכא ל"ת, ושמא י"ל דלענין עוסק במצוה דפטור ממצוה אין נ"מ בין עשה לל"ת אלא בין קום ועשה לשוא"ת, והל"ת דצדקה עובר עליה בשוא"ת כמו העשה, [ועיין ט"ז חו"מ סי' רס"ו ס"ה] ועי' ברא"ש פ"ג דברכות בהיה אונן במוצ"ש אם חייב מחר בהבדלה משום תשלומין, ולכאורה פטורא דאונן הוא משום דטרוד במצוה ועיין במ"ב סי' ע', (וכמש"כ יש להקשות להסוברים דאיכא שעבוד נכסים בצדקה מאי

מהניא עסק במצוה למפטריה, וע"כ דהשעבוד הוא מכה המצוה, וכיון שפטור מהמצוה ממילא ליכא שעבוד נכסים ולפי"ז בשוטה שפטור מהמצוה גם שיעבוד נכסים ליכא ולא כן כתב בקצוה"ח סי' ר"צ בדעת הרמב"ם, וכבר הק' כן בהגהות מחנה אפרים על הרמב"ם סי"א מנחלות - נ.:

8. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף ח/ב

(מו) שם ע"ב. צדקה נגבית בשנים שאין עושין שררות על הציבור פחות משנים, ומאי שררותא שממשכנין על הצדקה, ומבואר דא"צ שלשה למשכן וסגי בשנים, ותימה דהא כל כפיה צריכה בי"ד ואין בי"ד פחות מג', ועיין במשובב נתיבות סימן ג', וברמב"ם כתב בי"ד יורדין לנכסיו וכו' וממשכנין על הצדקה, ומשמע דקאי ארישא דמילתא דבי"ד ממשכנין, אבל בגמ' הרי מפורש דשנים ממשכנין, ושמא י"ל דהגבאים יש להן רשות מבי"ד למשכן והן שלוחי בי"ד דהא מיירי שכבר היה קצוב כמה יתן כל אחד כמש"כ בתוס':

9. ספר בניהו בן יהוידע על בבא בתרא דף ח/ב

שם ומצדיקי הרבים ככוכבים, אלו מלמדי תינוקות. נ"ל בס"ד הטעם דדימה אותם לכוכבים, יען כי הכוכבים נראין לעינינו קטנים מן השמש, אך באמת הם גדולים יותר, אלא כי מחמת גובהן נראין קטנים, וכך זה המלמד תינוקות שהוא מלמד אבג"ד ונקודות וטעמים ומקרא, הוא אינו נחשב כל כך בעיני הבריות, אך באמת מעלתו גדולה מאד, יען כי הוא מלמד להבל שאין בו חטא, והוא מלמד הראשית של התורה, וכל המלמד ילדים קטנים ביותר מעלתו גדולה יותר, ובעיני בני אדם נחשב לקטן יותר, ונמצא הם דוגמת הכוכבים, דנראין קטנים מהשמש, והם באמת גדולים יותר מן השמש:

10. שו"ע יורה דעה - סימן רמט

(יג) פחות מזה, שיתן לו בעצב: הגה - ועל כל פנים לא יתפאר האדם בצדקה שנותן. ואם מתפאר, לא די שאינו מקבל שכר, אלא אפילו מענישין אותו עליה (סמ"ג מביאו ב"י סי' רמ"ז). ומ"מ מי שמקדיש דבר לצדקה, מותר לו שיכתוב שמו עליו שיהא לו לזכרון, וראוי לעשות כן (תשובת רשב"א סימן תקפ"ב):

11. ספר טורי זהב על יו"ד - סימן רמט

(ד) וראוי לעשות כן. ונראה הטעם דנ"מ מזה שאז לא יוכלו הצבור לשנות אותו דבר למידי אחרניא וכמו שכל רמ"א סי' רנ"ט סעיף ג':

12. שו"ת הרשב"א חלק א סימן תקפא

שאלת ראובן היה לו בית סמוך להיכל בית הכנסת. ועכבו הצבור בידו מחמת שהיו מקומות ישיבה הקדש שבבית הכנסת. ובנה אותו בנין נאה ורצה לערב אותו עם בית הכנסת כדי להרחיב בית הכנסת. ועכבו הצבור בידו מחמת שהיו מקומות ישיבה שם שירדו ממעלתם. אבל הסכימו כלם שיעשה כל אותו בית היכל וכן עשה ובנאו /בנה אותו/ משלו. ובא ראובן המקדיש לכתוב על פתח ההיכל שמו למען הזכיר שמו על מה שהקדיש. ועכבו בידו קצת מן הצבור. הודיעני אם יכולין לעכב בידו מן הדין או לא.

תשובה איני רואה שיוכלו הצבור לעכב מן הדין ולא מן הראוי מכמה צדדין. כי המקדיש והבונה משלו לשמים מי מעכב על ידו מלהזכיר שמו בשלו. ובהקדשו אין אדם מעכב בשל חבירו ובנכסיו על חברו. ועוד דבכמה מקומות בקהילות הקדש שנוהגין כן. גם במקומנו הוא כתוב בכותל ההיכל /של בית הכנסת/. וזו מדת חכמים היא ומדת וותיקין כדי ליתן שכר לעשות מצוה. ומדת התורה הוא שהיא כותבת ומפרסמ' עושה מצוה. ואם התורה עשתה כן צריכין אנו להלך אחר מדותיה של תורה שהן דרכי נועם. הנה בהצלת יוסף שהצילו ראובן מיד אחיו כתב עליו הכתוב (בראשית ל"ז) וישמע ראובן ויצילהו מידם. וכן בבעז שויתר פת וחומץ הכתיבו הכתוב. וכן כמה גדולה מעשה הצדקה ועשיית המצות שכתבו הנביאים בספר הנבואה. וכן פרסמו עליו ז"ל מדה זו בפ"י במדרש רות. אמר שם (רות ב') ויצבט לה קלי קלול בשתי אצבעותיו. אמר רבי יצחק בר מריון בא הכתוב ללמדך שאם יהיה אדם עושה מצוה יעשנה בלב שלם. שאלו היה יודע ראובן שהקב"ה מכתוב וישמע ראובן ויצילהו מידם בכתיפו היה מוליכו אל אביו. ואלו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו (שמות ד') והנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמת בלבו בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו. ואלו היה יודע בעז שהקב"ה מכתוב עליו /עליו/ ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר עגלות פטומות היה מאכילה. רבי כהן רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא היה כותבה. עכשו מי כותבה? אליהו כותבה ומלך משיח והקב"ה חותם על ידיהם. הדא הוא דכתיב (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו. ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר הזכרון /צ"ל ספר זכרון/ לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. ובפ' יש נוחלין (דף קל"ג ב') אמרו ביוסי בן יועזר כשהקדיש עלית' דינרי וכשמכר מרגלית למקדש בי"ג עליות דדנרי. ונתנו הגזברים שבעה והקדיש ושה /שה/ הנותרים ועמדו שם וכתבו יוסי בן יועזר הקדיש אחת בנו הקדיש שש. מכאן אתה למד שהיו נוהגין לכתוב כן שמות המקדישין לשמים להיות להם לזכרון טוב על מצות ולפתות דלת לעושה מצות.